

DE WET VAN 21 MEI 1929
OP HET HOGER ONDERWIJS

DOOR

Prof. Dr. THEO LUYKX

OVERDRUK UIT EXTRA-NUMMER VAN « DE BRUG »
OKTOBER 1967

DE WET VAN 21 MEI 1929 OP HET HOGER ONDERWIJS

De Wet van 21 mei 1929 op de toekenning van de wettelijke academische graden en het programma der universitaire examens betekende ongetwijfeld een zeer belangrijke etappe in de ontwikkeling van het hoger onderwijs in België. De programma's in de verschillende faculteiten werden grondig aangepast en het aantal wettelijke graden aanzienlijk uitgebreid. Waar de wet van 1890 alleen maar kandidaats-, doctoraats- en ingenieursdiploma's toekende, werden nu ook licentiaats- en aggregaatstitels ingeschakeld. In de faculteiten van de Wijsbegeerte en Letteren en van de Wetenschappen vervingen praktisch deze licentiaatstitels de oude doctorstitels, die voortaan slechts, na het bekomen van een licentie, op basis van een doctoraal proefschrift werden toegekend; wat de doctorstitel in deze faculteiten valoriseerde. In de faculteit van de Rechten werd een „licentie in het Notariaat” opgericht, terwijl in de faculteit van de Geneeskunde de zeer omstreden „licentie in de Tandheelkunde” tot stand kwam. Het aantal wettelijke ingenieurstitels werd van twee op negen gebracht, terwijl ook drie wettelijke titels van geaggregeerde, nl. twee voor het hoger middelbaar onderwijs en een voor het hoger onderwijs, werden geschapen.

Opvallend is echter dat, niettegenstaande de grote vermeerdering van de wettelijke graden, het aantal wettelijke kandidaatstitels van zeven tot vier werd verminderd. De titels van kandidaat in de Rechten, in de Natuurwetenschappen, in de Genees-, Heel- en Verloskunde, alsmede de titel van kandidaat-notaris werden afgeschaft. De Wet van 1929 wilde immers de nadruk leggen op de algemene cultuur in de kandidaturen, terwijl de specialisatie werd verzonden naar een bredere waaier van licenties en doctoraten; waarin trouwens een veel ruimere plaats werd verzekerd aan het persoonlijk werk in laboratoria en seminaries en waarin ook meer keuzevakken werden ingeschakeld, die het persoonlijk initiatief van de studenten zouden stimuleren.

Zo werd, alles bij elkaar, het aantal wettelijke diploma's van 15 in 1890 gebracht op 25 in 1929.

Verschillende van deze nieuwe wettelijke titels, o.m. voor de ingenieurs, waren reeds vóór 1929 door de universiteiten zelf als wetenschappelijke studierichtingen georganiseerd, zodat de wetgever deze eenvoudig onder de wettelijke titels hoefde op

te nemen. Sommige parlementairen pleitten trouwens om nog meer bestaande wetenschappelijke titels, zoals deze in de handelswetenschappen en in de politieke en sociale wetenschappen, een wettelijk karakter te verlenen (1). Hierop is men in 1929 echter niet ingegaan.

De behandeling van de Wet van 1929 heeft niet minder dan volle vijf jaar in beslag genomen, nl. van 1924 tot 1929. Dit hield hoofdzakelijk verband met de zeer uiteenlopende zienswijzen van onze parlementaire vertegenwoordigers, maar ook met het feit dat de universitaire en academische instanties, die geraadpleegd werden, niet altijd eenstemmige adviezen uitbrachten.

In deze korte bijdrage willen wij vooreerst de lange parlementaire wordingsgeschiedenis van deze wet schetsen, nadien wijzen op de belangrijkste problemen, die de afhandeling van deze wet hebben vertraagd en tenslotte een vergelijking maken tussen de toestanden, die door de wet van 1929 werden geschapen, en deze die sedert de wet van 1890 bestonden.

Bij voorbaat moeten wij nog onderstrepen dat in het parlement, tijdens de langdurige parlementaire behandeling van het wetsontwerp, uitsluitend Frans werd gesproken, ook door overtuigde Vlamingen, zoals K. Huysmans, August Vermeylen, Alberic Deswarte, Aloïs Vande Vyvere, Cyriel Van Overbergh, Prof. Van Dievoet, Prof. Carnoy e.a. In 1924-1929 was het hoger onderwijs inderdaad nog een haast uitsluitend franstalige aangelegenheid. De oprichting van de Nolf-Universiteit in 1923 had hieraan nog weinig verandering gebracht.

1) DE LANGE PARLEMENTAIRE WORDINGSGESCHIEDENIS

Tijdens de parlementaire zitting 1924-1925, waarin ook de Wet Nolf van 31 juli 1923 op de ontubbeling van de Gentse universiteit in een Nederlandse en Franse afdeling werd gestemd, legde dezelfde minister Nolf op 26 februari 1924 een wetsontwerp neer op de toekenning van de academische graden en het

(1) O.m. door C. VAN OVERBERGH. — Cfr. *Parlementaire Handelingen. Senaat, 1924-1925*, p. 357.

programma der universitaire examens, dat de wetten van 10 april 1890 en 3 juli 1891 (1) moest vervangen.

Het ontwerp werd voorafgegaan door een uitvoerige motivering (2), waarin de redenen van deze programma-aanpassing werden uiteengezet en in detail de verschillende wijzigingen per faculteit werden opgegeven en verdedigd.

Dit door minister Nolf in de Senaat neergelegde wetsontwerp werd voor onderzoek onmiddellijk overgemaakt aan een „Bijzondere Commissie van de Senaat”, die werd voorgezeten door Derbaix. Als leden maakten er deel van uit: Carnoy, Dejace, de Pierpont, Surmont de Volsberghe, Mgr. Deploige, Féron, François, Joseph Nolf, Remouchamps, August Vermeylen; Nerickx werd er als verslaggever aangesteld. Alle universiteitsprofessoren, die lid waren van de Senaat-zoals August Vermeylen voor Gent-maakten deel uit van deze Commissie en het toeval wilde dat de vier universiteiten erin vertegenwoordigd waren. Deze Speciale Senaatscommissie zette zich onmiddellijk aan het werk en bracht haar opdracht na tien maanden tot een goed einde. Op 16 december 1924 diende zij een uitvoerig verslag in, (3) waarin zij zich in grote lijnen accoord verklaarde met het regeringsontwerp. De amendementen, die zij voorstelde, werden trouwens zonder moeilijkheden door minister Nolf aanvaard.

De openbare besprekingen in de Senaat namen een aanvang op 27 januari 1925 (4). Reeds op 29 januari kwam men klaar met de algemene bespreking en het wetsontwerp werd op 5 februari 1925 door de 82 aanwezige senatoren eenparig goedgekeurd (5). Alhoewel de Senaat rond een aantal problemen, waarop wij verder nog terugkomen, hardnekkig had gedebatteerd, toch mogen wij onderstrepen dat de hoge vergadering zeer snel met de behandeling van dit zeer belangrijk regeringsontwerp was

(1) De Wet van 10 april 1890 op de toekenning van de academische graden en het programma der universitaire examens (tekst in *Pasinomie*, 1890, nr. 120, pp. 93-107) werd voor sommige van zijn artikels geïnterpreteerd door de Wet van 3 juli 1891 (tekst in *Pasinomie*, 1891, nr. 307, pp. 263-265) en in opdracht van deze wet (art. 2) bij Kon. Besluit van 31 juli 1891 met al de detailwijzigingen herdrukt in de *Moniteur* van 5 augustus 1891.

(2) Tekst in: *Parlementaire Documenten*, Senaat, 1923-1924, nr. 97.

(3) Tekst in: *Parlementaire Documenten*, Senaat, 1924-1925, nr. 27.

(4) *Parlementaire Handelingen*, Senaat, 1924-1925, p. 333. — Alles te samen werden er 5 zittingen aan gewijd, nl. op 27, 28 en 29 januari en 4 en 5 februari.

(5) *Parlementaire Handelingen*, Senaat, 1924-1925, p. 420.

klaar gekomen. In de Kamer van Volksvertegenwoordigers zou het echter anders verlopen.

Het in de Senaat op 5 februari 1925 goedgekeurde wetsontwerp werd op 10 februari 1925 overgemaakt aan de Kamer, die het onmiddellijk aan de aldaar gebruikelijke procedure onderwierp. Het werd verzonden naar de afzonderlijke Afdelingen van de Kamer, die reeds op 19 februari hun verslagen indienden. Het kwam nadien voor de Middenafdeling van de Kamer, maar deze was niet klaar met haar verslag toen op 6 maart 1925 de Kamers ontbonden werden met het oog op de verkiezingen van 5 april 1925.

Deze algemene verkiezingen, die onverwacht groot succes opleverden voor de Socialisten (1), leidden tot een langdurige regeringscrisis, die slechts op 17 juni 1925 werd opgelost door de oprichting van het democratisch katholiek-socialistisch kabinet Poulet-Vandervelde, waarin Kamiel Huysmans minister werd van Kunsten en Wetenschappen. Wegens de financiële crisis moest deze regering reeds op 19 mei 1926 haar ontslag indienen en zij werd vervangen door een drieledig kabinet-Jaspar, dat al zijn aandacht wijden moest aan de financiële sanering.

Wegens al deze interne moeilijkheden en vooral ook wegens de onenigheid tussen de Middenafdeling van de Kamer en minister Huysmans, die in het drieledig kabinet-Jaspar steeds de portefeuille van Kunsten en Wetenschappen beheerde, stelde de Middenafdeling maar steeds haar verslag uit. Zij kwam er slechts mee voor de dag op 15 februari 1928 (2) tijdens het katholiek-liberaal kabinet-Jaspar II (november 1927-mei 1931), waarin M. Vauthier de plaats van K. Huysmans had ingenomen. Dit verslag, op tekst van de Leuvense professor Van Dievoet, (3) keurde nu het wetsontwerp in zijn grote lijnen goed. Wel werden een aantal amendementen voorgesteld, waarmede minister Vauthier zich kon verzoenen.

De openbare besprekingen in de Kamer namen een aanvang op 16 mei 1928 (4), doch zij konden tijdens de zittingstijd 1927-

(1) De uitslagen voor de Kamer waren de volgende: 78 (-2) Katholieken, 78 (+ 10) Socialisten, 23 (- 10) Liberalen, 6 (+ 2) Vlaams-Nationalisten.
(2) *Parlementaire Documenten*. Kamer, 1927-1928, nr. 102; *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1927-1928, p. 479.

(3) De Middenafdeling van de Kamer werd voorgezeten door de kamer-voorzitter Brunet; Van Dievoet was verslaggever en als leden traden op: Vande Vyvere, Doms, Piérard, Rubbens en Soudan.

(4) *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1928-1929, p. 1073.

1928 niet meer beëindigd worden. Na de opening van het nieuwe parlementair jaar in november 1928 werd wel onmiddellijk aan-gedrongen om de reeds lang aanslepende behandeling van het regeringsontwerp verder te zetten (1), doch de discussies her-namen slechts op 27 maart 1929 (2). De Kamer amendeerde echter de door de Senaat goedgekeurde wettekst, zodat deze opnieuw naar de Senaat moest worden verzonden. Op de namiddagzitting van 17 april 1929 keurde de Kamer met 82 tegen 47 stemmen het geamendeerd wetsontwerp goed (3), dat nog dezelfde dag terug naar de Senaat werd verzonden.

De bevoegde Senaatscommissie voor Kunsten en Wetenschap-pen werd op 27 april 1929 door de Senaat met een nieuw onder-zoek van het door de Kamer geamendeerde en goedgekeurde wetsontwerp belast. Zij diende reeds drie dagen later, op 30 april, een nieuw verslag in, dit maal op tekst van C. Van Over-bergh (4) en het wetsontwerp werd eindelijk op 7 mei 1929 door de Senaat met 121 stemmen bij 4 onthoudingen goedgekeurd (5). Na 5 jaar en 4 maanden kon het op 26 april 1924 ingediende wetsontwerp van minister Nolf op 21 mei 1929 onder de verant-woordelijkheid van minister Vauthier als wet worden uitge-vaardigd.

2) DE BELANGRIJKSTE DISCUSSIEPUNTEN ROND HET WETSONTWERP

Zoals wij boven reeds zegden, was de vertraging bij de aanvaar-ding van het wetsontwerp-Nolf door de wetgevende kamers in de eerste plaats te wijten aan de afwijkende opvattingen in acade-mische (6) en politieke milieus over de inhoud van het ontwerp.

(1) Vooral door volksvertegenwoordiger Brutsaert in januari en februari 1929 — Cfr. *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1928-1929, pp. 422 en 674.

(2) *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1928-1929, pp. 1349-1379.

(3) *Ibidem*, p. 1445. Er waren dus 129 kamerleden van de 187 bij de stemming aanwezig.

(4) *Parlementaire Documenten*. Senaat, 1928-1929, nr. 178.

(5) *Parlementaire Handelingen*. Senaat, 1928-1929, p. 1082.

(6) Vooral kwam er weerstand van de Universiteit van Luik, zoals uit vol-gende memorie, voorgelezen in de Kamer, wel blijkt: „Le projet de réorgani-sation de l'enseignement supérieur a été conçu sans qu'il soit tenu compte de l'avis des compétences, des facultés universitaires, si ce n'est pour la technique et la médecine. Aussi à la réunion du conseil académique de l'uni-

Op 17 juni 1925 werd Kamiel Huysmans benoemd tot minister van Kunsten en Wetenschappen en hij bleef dit onafgebroken tot aan de val van de eerste regering-Jaspar op 27 november 1927. Huysmans, die een verwoed tegenstander was van het wetsontwerp-Nolf, wilde het door een nieuw vervangen. De Middenafdeling van de Kamer echter, die op dat ogenblik het ontwerp in behandeling had, trachtte deze plannen van de minister te beletten en liet daarom het ontwerp sluimeren. De Middenafdeling deelde haar verslag slechts mee nadat minister Huysmans in het tweede kabinet-Jaspar door minister M. Vauthier was vervangen.

In de kamerzitting van 16 mei 1928 (1) werd volgende zuur-zoete woordenwisseling gevoerd tussen oud-minister Huysmans en Prof. Van Dievoet, verslaggever van de Middenafdeling van de Kamer, die niet de minste twijfel betreffende het vertragsma-noeuvre van de Middenafdeling overlaat:

„Huysmans-Monsieurs, je commencerai par saluer le réveil de la Section Centrale.

Van Dievoet-C'est bien aimable de votre part.

Huysmans-Quand j'étais au gouvernement, pendant deux ans, elle ne disait rien, et, quand on essayait de la galvaniser, elle répondait comme le héros de Wagner: *Lass mich schlafen...*

Van Dievoet-C'est que le ministre actuel (Vauthier) est d'accord avec la Section Centrale, tandis que l'ancien ne l'était pas; il voulait se réserver le droit de faire un nouveau projet. Alors que pouvait faire la Section Centrale, si ce n'est dormir? (Rires)”.

Maar buiten deze twee jaren „slaaptijd” werden nog drie volle jaren besteed aan parlementaire discussies over een aantal problemen, die ofwel verband hielden met algemene vraagstukken, die door het ontwerp werden opgeworpen, ofwel met detailaangelegenheden, die hoofdzakelijk betrekking hadden op het programma van de verschillende studierichtingen.

versité de Liège du 31 décembre 1925, les facultés des sciences, de philosophie et de droit déclaraient-elles unanimement qu'elles préféraient le statu quo au nouveau projet” — *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1927-1928, p. 1139. — K. Huysmans werd dus blijkbaar in zijn opvattingen gesteund door een groot deel van de Luikse universiteit. — Dat de faculteiten niet zouden zijn geraadpleegd, wordt door Van Dievoet op 23 mei 1928 in de Kamer kordaat tegengesproken: „Toutes les facultés ont donné leurs avis, les universités se sont prononcées, ainsi que les académies, les associations d'industriels et d'ingénieurs”. — *Parl. Hand.* Kamer, 1927-28, p. 1143.

(1) *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1927-1928, p. 1079.

a) DE PROBLEMEN VAN ALGEMENE AARD

De belangrijkste problemen van algemene aard, die tijdens de lange parlementaire besprekingen werden behandeld, betroffen: de vraagstukken rond de autonomie van de universiteiten bij de vaststelling van de programma's, de toegangsvoorwaarden tot de universiteit en het probleem van de gelijkstelling met de universiteit en van sommige instellingen, waar ook hoger onderwijs werd verstrekt.

Zowel in de Kamer als in de Senaat waren een groot aantal leden ervan overtuigd dat de universiteiten zelf, veel beter dan de politici, bevoegd waren om de universitaire programma's aan de eisen van de wetenschappelijke evolutie aan te passen. Het wetsontwerp-Nolf kwam trouwens in art. 22 (art. 21 van de Wet van 21 mei 1929) hieraan gedeeltelijk tegemoet, althans voor de nieuwe programmawijzigingen na de aanvaarding van zijn wetsontwerp. In de motivering van zijn wetsontwerp, in februari 1924 in de Senaat neergelegd, drukte de minister erop dat het een veel te omslachtige procedure zou zijn om in de toekomst nog elke programmawijziging aan de goedkeuring van het parlement te onderwerpen (1). Daarom werd volgende bepaling in zijn wetsontwerp opgenomen: „De Koning mag, op eensluidend en eenparig advies van de universiteiten, de bevoegde faculteiten gehoord, de bij deze wet voorziene examenprogramma's wijzigen”. De minister vroeg dus in deze wet voor de regering het recht om, met het eenstemmig accoord van de 4 universiteiten, bij Kon. Besluit detailwijzigingen aan de programma's der wettelijke graden te mogen aanbrengen.

De „Speciale Senaatscommissie” had zich bij deze zienswijze aangesloten, omdat zij in het accoord van de vier universiteiten nopens toekomstige programmawijzigingen een voldoende waarborg zag tegen elk misbruik (2).

(1) „Les lois précédentes sur la collation des grades académiques ont déterminé par le détail le programme des examens conduisant aux grades légaux. Les universités sont unanimes à déclarer que ce système présente de graves inconvénients. Il est souvent difficile d'obtenir la modification d'une loi. Si celle-ci n'est pas assez souple pour suivre les nécessités de l'enseignement dans leur constante évolution, elle devient bien vite une entrave et un obstacle au progrès” — *Parlementaire Documenten*. Senaat, 1923-1924, nr. 97.

(2) „Afin de les entourer de toutes les garanties requises, à la fois dans l'intérêt des universités libres et sous le rapport des exigences scientifiques et des moyens financiers de nos grands établissements d'enseignement supérieur l'initiative de ces propositions, ou du moins le soin de les discuter et de les

Tijdens de besprekingen in het parlement zagen wel sommige kamerleden en senatoren hierin een beknotting van de wetgevende bevoegdheid van het parlement, doch de meesten hadden geen bezwaar tegen deze regeling, die alleen de toekomst betrof. Kamiel Huysmans, die, zoals wij zegden, een overtuigd tegenstander was van het ontwerp o.m. omdat hij de doctorsgraden na 4 jaar studie in de faculteit van de Wijsbegeerte en Letteren wilde bewaren, nam een extreem standpunt in ten voordele van de autonomie der universiteiten. In verband met de programma's stelde hij voor dat aan de universiteiten een volstrekte autonomie zou worden toegekend. Hij diende een amendement in, dat het wetsontwerp-Nolf tot een paar artikels zou herleiden, waarin enkel vermeld zou worden dat de wetgever opdracht gaf aan de universiteiten om hun programma's samen te stellen (1). Meteen zou hierdoor het wetsontwerp-Nolf gekelderd worden.

Aan de behandeling van dit en nog andere amendementen van K. Huysmans heeft de Kamer verschillende zittingen gewijd. Zij werden echter allen verworpen. Het artikel van de wet, waarbij de universiteiten, alleen voor nieuwe programmawijzigingen, gezamenlijk konden optreden, werd aanvaard (art. 21).

approuver, est remis désormais aux facultés compétentes, qui seront consultées, et aux autorités de nos quatre universités dont l'avis unanime sera nécessaire pour pouvoir les décréter". — *Parl. Documenten*. Senaat, 1924-1925, nr. 27.

(1) Huysmans: „si le programme futur peut être modifié de l'accord des universités, pourquoi le programme actuel ne pourrait-il pas être établi dans les mêmes conditions? Nous supprimerions une vingtaine de pages de texte sur lequel nous devons fatalement discuter, et inutilement, à mon avis. De plus, messieurs, nous éviterions ce spectacle bizarre de voir 180 membres de cette assemblée rédiger un programme d'études universitaires. Or, j'avoue que j'ai plus de confiance dans les universités que dans la compétence de nos parlementaires, directeurs de fabriques, commis voyageurs, métallurgistes, architectes, journalistes et châtelains d'Auberchies, de Sainte Anne, de Rivière, de Malacors et d'Overhamme" (hilarité) — *Parlementaire Handelingen*, Kamer, 1927-1928, p. 1079.

Prof. Van Dievoet was echter geen partijganger van de volledige autonomie der universiteiten: „Faut il accorder l'autonomie complète aux universités pour l'établissement des programmes? Je ne suis pas de cet avis. Le régime des compétences est excellent, mais il ne faut pas oublier une chose, c'est que les compétences sont toujours, par quelque côté, intéressées". — *Parl. Handelingen*, 1927-1928, p. 1143.

Een tweede probleem van algemene aard dat de parlementaire afhandeling van het wetsontwerp heeft vertraagd, was dat van de toegangsvoorwaarden tot de universiteit. Het nieuwe wetsontwerp behield in dit verband de beschikkingen van de wet van 1890, die een diploma van volledig middelbaar onderwijs vereiste voor de toegang tot de studie van de wettelijke graden aan de universiteit. Langs verschillende zijden werden deze voorwaarden onvoldoende geacht: sommigen wilden een voorbereidend jaar voorzien, anderen dachten aan een maturiteitsproef, die ofwel voor atheneumleraars ofwel aan de universiteit zelf zou worden afgelegd. Tijdens de bespreking van het wetsontwerp-Nolf drongen verschillende parlementairen aan opdat meteen voor dit betwiste probleem een oplossing zou komen. Een van de amendementen-K. Huysmans stelde voor een maturiteitsproef te organiseren aan het einde van de humaniora. Deze zou worden afgenomen door de leraars van de middelbare instelling, waar de leerling had gestudeerd (1). Zowel minister Nolf als later minister Vauthier wensten echter dit probleem niet aan hun wetsontwerp te koppelen, blijkbaar uit vrees dat het anders opnieuw op de lange baan zou worden geschoven. Het amendement-Huysmans werd dan ook niet aanvaard (2).

Een derde probleem dat de parlementaire discussies heeft verlengd betrof de gelijkstelling van sommige instellingen van hoger onderwijs met de universiteiten, althans wat betreft de aflevering van sommige wettelijke diploma's. Veel strijd werd geleverd rond de „Ecole supérieure de Textile" van Verviers, die door de Senaat oorspronkelijk bij deze instellingen werd gerekend. Na veel besprekingen werd zij echter in de kamerzitting van 17 april 1929 als dusdanig geschrapt (3). Zo bleven er tenslotte nog 3 hogere instellingen over, die voor de aflevering van sommige diploma's met de universiteiten gelijkgesteld werden: 1. „La Faculté de Philosophie et Lettres de l'Institut Saint-Louis", te Brussel, voor de aflevering van diploma's van kandidaat in de Wijsbegeerte en Letteren; 2. „Les Facultés de Philosophie et Lettres et des Sciences du Collège Notre-Dame de la

(1) *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1927-1928, p. 1081.

(2) K. Huysmans had zelfs dit amendement ingetrokken, omdat het toch geen kans maakte. Dit belette echter niet dat hij de Kamer het verwijt toestuurde dat zij bezig was een groots gebouw op te richten, waarvan de toegangspoort kaduk was.

(3) *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1928-1929, p. 1436.

Paix", te Namen, voor de aflevering van diploma's van kandidaat in de Wijsbegeerte en Letteren, van kandidaat in de Wetenschappen (het diploma van wis- of natuurkundige wetenschappen uitgezonderd) en van kandidaat in de natuur- en geneeskundige wetenschappen; 3. „L'Ecole des Mines et de Métallurgie de Mons" (faculté technique de Hainaut), te Bergen, voor de aflevering van diploma's van kandidaat-burgerlijk ingenieur, van burgerlijk mijnningenieur en van burgerlijk metaalkundig ingenieur.

Zowel in de Senaat als in de Kamer gingen echter vele stemmen op om ook de studies in de landbouwkunde en de veeartsenijkunde in het wetsontwerp als wettelijke graden op te nemen. Het senaatsverslag van 7 mei 1929 (1) maakt gewag van een week staking, die de studenten van de landbouwhogescholen van Gent, Gembloux en Leuven hadden gehouden om hun eisen kracht bij te zetten. De minister van Landbouw, Baels, waarvan deze instellingen nog afhingen, alsook minister Vauthier lieten echter opmerken dat de programma's van deze instellingen, evenmin als het programma van de veeartenijschool van Kuregem, door het aanhangig wetsontwerp niet waren geregeld en dat bijgevolg deze hogere scholen ook niet in deze wet konden opgenomen worden (2). Beide ministers legden echter de belofte af dat zij onmiddellijk een Commissie zouden benoemen om de toestand van deze hogere scholen wettelijk te regelen.

b) DISCUSSIES ROND DE PROGRAMMA'S

Zoals wij boven reeds zegden, hebben alleen de amendementen van K. Huysmans het geheel van het door de regering voorgestelde programma willen wijzigen door de zorgen van de programma's uitsluitend toe te vertrouwen aan de universiteiten zelf. De talrijke andere tussenkomsten in Kamer en Senaat waren er enkel op gericht detailwijzigingen in de programma's aan te brengen. Toch hebben deze interventies veel tijd in beslag genomen, te meer daar tal van sprekers het woord nam uit naam van buitenstaanders, zowel uit academische als niet-academische kringen, waarvan zij moties en brieven voorlazen.

(1) *Parlementaire Handelingen*. Senaat, 1928-1929, pp. 1058-1082.

(2) Minister Vauthier: „la législation n'a pas fixé le programme d'examen, et, par conséquent, l'assimilation aux grades académiques n'est pas possible." *Parlementaire Handelingen*. Senaat, 1928-1929, p. 1063.

De besprekingen rond het nieuwe programma van de doctors in de geneeskunde verliepen het vlotst. Het was zorgvuldig voorbereid in de schoot van de Academie voor Geneeskunde en gaf tot geen amendementen aanleiding. Alleen werd door enkele parlementairen eraan gedacht de doctorstitel afhankelijk te maken van een doctorale verhandeling.

Ook de voortaan zeer gedifferentieerde programma's van de burgerlijke ingenieurs werden zonder grote moeilijkheden aangevaard. Oorspronkelijk voorzag het wetsontwerp-Nolf acht wetelijke ingenieurstitels. Tijdens de behandeling in de Kamer werd nog een negende titel bijgevoegd, nl. deze van „ingenieur van de Textielnijverheid".

De reorganisatie van de faculteiten van Wijsbegeerte en Letteren en van de Wetenschappen, met de invoering van de licentiaats-titel na vier jaren studie, heeft in het parlement heel wat meer stof doen opwaaien. Verschillende parlementairen, met Kamiel Huysmans aan het hoofd, waren kordate tegenstanders van deze vernieuwing (1). Zij wensten de doctorstitel te blijven toekennen na vier jaar studie en de aggregaatstitel van het hoger middelbaar onderwijs te vervangen door betaalde stages in de instellingen van middelbaar onderwijs. Het argument dat ook de studenten in de Rechten de doctorstitel bleven bewaren, zelfs zonder licentiaatsproef, sloeg bij heel wat parlementairen in en zelfs de verslaggever van de Middenafdeling van de Kamer, Prof. Van Dievoet, oordeelde dat aan de studenten van de twee genoemde faculteiten veel zwaardere eisen werden opgelegd dan aan deze van andere faculteiten om de doctorstitel te behalen (2). Naar de opvattingen van de minister moest het nieuwe doctoraat in de Wijsbegeerte en de Letteren en in de Wetenschappen voorbehouden blijven aan een elite van studenten: „le doctorat doit être un grade scientifique de la plus haute valeur... réservé aux sujets d'élite" (3).

(1) Huysmans: „on intercale dans le projet des grades absolument inutiles, notamment certaines licences". — *Parl. Handelingen*. Kamer, 1927-1928, p. 1080.

(2) Prof. Van Dievoet verklaarde inderdaad in de kamerzitting van 23 mei 1928: „Mais ce que je comprends moins, c'est que l'on continue à appeler docteur en Droit quelqu'un qui n'a fait, en réalité, qu'une licence, et docteur en Médecine quelqu'un qui n'a pas fait de travaux scientifiques personnels, et que, d'autre part, les anciens élèves des facultés de philosophie et de sciences, qui ont du préparer une dissertation, n'auraient pas le droit de porter le titre de docteur". — *Parlementaire Handelingen*. Kamer, 1928-1929, p. 1144.

(3) Cfr. Verslag van de Bijzondere Senaatscommissie. *Parlementaire Documenten*. Senaat, 1924-1925, nr. 27.

Verschillende kamerleden en senatoren drukten echter er hun bezorgdheid over uit dat, in die omstandigheden, nog weinig studenten zouden dingen naar de doctorstitel, te meer daar deze titel in de toekomst niet voldoende zou beloond worden. Als mogelijke aanmoediging voor de doctorandi beloofde de minister daarom de mogelijkheid te onderzoeken om de dragers van de doctorstitel het recht te verlenen uitsluitend benoemd te worden in de hogere klassen van de athenea. Wat betreft het aggregaat van het hoger middelbaar onderwijs, kon, na heel wat discussies, de zienswijze van de minister het pleit winnen: zowel de theoretische als de praktische opleiding van de toekomstige leraars zou volledig toevertrouwd worden aan de universiteiten en daarom zouden aan de universiteit professoren in de methodologie benoemd worden (1).

De nieuwe programma's, die tot de uitvoerigste en soms hardnekkigste besprekingen aanleiding gaven, waren deze van de nieuwe studies in de Rechten en deze van de nieuw-opgerichte „licentie in de Tandheelkunde”.

Het nieuwe leerprogramma voor het doctoraat in de Rechten bleef, volgens het regeringsontwerp, beperkt tot 5 jaar studie, doch de indeling van deze jaren onderging een wijziging. De wet van 1890 voorzag 2 jaar studie in de Wijsbegeerte en Letteren, 1 jaar kandidatuur in de Rechten en daarna nog 2 doctoraten. Iedereen was accoord om deze twee laatste jaren, gewijd aan het actuele recht, uit te breiden tot 3 jaar. Om echter de 5 jaren studie niet te overschrijden, werd de kandidatuur in de Rechten (dus het derde jaar studie) afgeschaft. Het nieuwe programma voorzag dus 2 jaar studie in de Wijsbegeerte en de Letteren en 3 doctoraten. Reeds bij de behandeling van het wetsontwerp in de Senaat in januari-februari 1925 (2) diende Mgr. Deploige, samen met de senatoren Vinck, Braun, Van Overbergh, Digneffe en Fontaines, een amendement in, dat toen verworpen werd, doch dat praktisch sedert het huidig academiejaar 1967-1968 zal gerealiseerd worden. Zij stelden voor dat, evenals in de faculteiten van de Wijsbegeerte en van de Wetenschappen, ook in de Rechten de licentiaats-titel zou worden verleend en dat het doctoraat in de Rechten slechts nadien, op basis van een persoonlijke en wetenschappe-

(1) Cfr. Verslag van de Middenafdeling van de Kamer. — *Parlementaire Documenten*, Kamer, 1927-1928, nr. 102.

(2) *Parlementaire Handelingen*. Senaat, 1924-1925, pp. 335 e.v., 361 e.v., 377 e.v.

lijke dissertatie, zou kunnen verworven worden. Hun amendement werd echter in de senaatsvergadering van 4 februari 1925 met 80 tegen 32 stemmen verworpen. Toen het in de Senaat goedgekeurde regeringsontwerp in 1928 voor de Kamer kwam, hernam de discussie. K. Huysmans stelde nu voor dat voor de studenten in de Rechten niet de kandidatuur in de Rechten, maar wel deze in de Wijsbegeerte en Letteren zou worden afgeschaft. Ook dit voorstel, dat zich sedert 1967-1968 aan het realiseren is, werd toen verworpen. Als compromisoplossing werd alleen aanvaard dat een aantal vakken van de vroegere kandidatuur in de Rechten zou overgeschakeld worden naar de tweede kandidatuur in de Wijsbegeerte en de Letteren, voorbereidend tot de Rechten (1).

De oprichting in de Rechtsfaculteit van een „licentie in het Notariaat” ter vervanging van de studie van „kandidaat-notaris” botste op minder weerstand. De toekomstige licentiaten in het Notariaat zouden voortaan eerst de kandidatuur in de Wijsbegeerte en Letteren, voorbereidend tot de Rechten, moeten volgen en de globale studieduur zou aldus op 4 jaar worden gebracht. Het voorstel om aan de toekomstige notarissen eerst een doctoraat in de Rechten op de leggen, werd toen niet aanvaard (2), maar wordt sedert het academiejaar 1967-1968 ook werkelijkheid. Zoals men weet moet immers de toekomstige notaris eerst licentiaat worden in de Rechten alvorens hij zijn licentiaats-titel in het Notariaat zal kunnen bekomen.

De oprichting van de „licentie in de tandheelkunde” heeft waarschijnlijk de meest hardnekkige weerstand uitgelokt, omdat hierdoor zg. verworven rechten van de aan het werk zijnde dentisten en „mécaniciens” werden aangetast. In de kamerzitting van 23 mei 1928 verklaarde minister Vauthier onomwonden: „c'est la réforme introduite dans l'enseignement de l'art dentaire qui a suscité les passions les plus violentes” (3).

(1) De kandidatuur in de Rechten bevatte volgens de wet van 1890 (art. 15) slechts vier studievakken, nl. Encyclopedie van het Recht, Instituten van het Romeins Recht, Historische Inleiding tot het Burgerlijk Recht en Publiek Recht. De drie eerste vakken werden in 1929 allen op de tweede kandidatuur in de Wijsbegeerte en Letteren, voorbereidend tot de Rechten, geplaatst.

(2) Het Verslag van de Bijzondere Senaatscommissie (*Parl. Doc.*, Senaat, 1924-25, nr. 27) spreekt van „le voeu, peut être excessif, de ceux qui auraient désiré que tous les notaires prissent le grade de docteur en droit”.

(3) *Parlementaire Handelingen*, Kamer, 1927-1928, p. 1140.

Vóór de wet van 21 mei 1929 deden de tandheekkundigen geen universitaire studies. Zij ontvingen de toelating voor de uitoefening van de tandheekkunde na het afleggen van een examen voor een „Medische Provinciale Commissie”. Deze Commissies nu hingen niet af van de minister van Kunsten en Wetenschappen, maar wel van de minister van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid. De examens, waaraan de toekomstige tandheekkundigen werden onderworpen, boden onder wetenschappelijk oogpunt blijkbaar onvoldoende waarborgen (1).

De nieuwe wet voorzag voor de toekomstige tandartsen een universitaire voorbereiding van 5 jaar; dus alleen de universiteiten zouden voortaan de wettelijke diploma's van tandarts afleveren. De „Association générale des dentistes de Belgique” nam hiertegen stelling. Zij eiste dat de programma's voor de toekomstige dentisten zouden verlicht worden en dat het monopolie voor de aflevering der diploma's niet aan de universiteiten zou worden toegekend. Verder beweerde zij dat de nieuwe wet de illegale beoefening van de tandheekkunde in de hand zou werken (2).

De wetgevende kamers hebben echter geen essentiële toegevingen gedaan. Wel hebben zij de overgangperiode, die oorspronkelijk tot 2 jaar was beperkt, verlengd tot 5 jaar.

3) DE BELANGRIJKSTE WIJZIGINGEN DOOR DE WET VAN 1929 AANGEBRACHT

Om onze uiteenzetting te verduidelijken vergelijken wij, met betrekking tot de organisatie van de wettelijke graden, de toestanden zoals zij door de wet van 1890-1891 bestonden en door deze van 1929 werden gewijzigd. Hieruit zal tevens blijken dat sedert deze laatste wet nog slechts bijkomstige wijzigingen aangebracht werden, die zelfs voor een aanzienlijk deel teruggaan op verworpen voorstellen tijdens vroegere parlementaire discussies.

(1) Het Verslag van de Bijzondere Senaatscommissie (Parl. Doc., 1924-25, nr. 27) spreekt van „un examen sommaire dénué de caractère scientifique” en vindt deze toestand onaanvaardbaar „car il s'agit vraiment de maladies dont le traitement exige de sérieuses connaissances médicales, et non une simple habilité de mécaniciens”.

(2) Cfr. Verslag van de Middenafdeling van de Kamer. — *Parlementaire Documenten*. Kamer, 1927-1928, nr. 102.

a) VOOR DE FACULTEIT VAN WIJSBEGEERTE EN LETTEREN

In de wet van 1890 werden, binnen de kandidatuur van Wijsbegeerte en Letteren, drie afzonderlijke studierichtingen voorzien, nl. voor de studenten, die zich voorbereidden : 1. op de kandidatuur van de Rechten; 2. op het doctoraat in de Wijsbegeerte en Letteren voor de studiegroepen Wijsbegeerte, Geschiedenis, Klassieke Filologie en Romaanse Filologie; 3. op het doctoraat in de Wijsbegeerte en Letteren, richting Germaanse Filologie.

De kandidatuur in de Wijsbegeerte en Letteren van de wet van 1929 bezat zes studierichtingen, die respectievelijk voorbereidden : 1. op het doctoraat in de Rechten en het Licentiaat in het Notariaat; 2. op de vijf licenties in de Wijsbegeerte en Letteren, nl. de Wijsbegeerte, de Geschiedenis, de Klassieke Filologie, de Romaanse Filologie en de Germaanse Filologie.

Het doctoraat in de Wijsbegeerte en Letteren, dat in 1890 na vier jaar studie kon verworven worden, werd in de wet van 1929 vervangen door een licentiaatstitel, terwijl het doctoraat slechts nadien, op basis van de doctoraatsverhandeling kon bekomen worden.

De doctors van 1890, die zich op het middelbaar onderwijs afstemden, moesten hun bekwaamheid bewijzen in een openbare les. De licentiaten van 1929 moesten hiervoor een bijkomend aggregaatsexamen afleggen, dat bestond uit 4 theoretische vakken en een publieke les.

Sedertdien ondergingen de wettelijke graden van deze faculteit geen essentiële structuurwijzigingen meer. Alleen worden sedert 1967-1968 de toekomstige licentiaten in de Rechten niet meer voorbereid, wat hun kandidatuur betreft, in deze faculteit, maar wel in de Faculteit van de Rechten, waar een aangepaste kandidatuur werd georganiseerd.

b) VOOR DE FACULTEIT VAN DE RECHTEN

Volgens de wet van 1890 bezat deze faculteit een eigen kandidatuur in de Rechten. Zij bestond uit 1 jaar studie en was slechts toegankelijk voor dragers van een diploma van kandidaat in de Wijsbegeerte en de Letteren. Het derde jaar van de Rechtsstudies bedroeg dus een „Kandidatuur in de Rechten”, die afhankelijk was van de Faculteit van de Rechten. Na drie jaren kandidaatsstudies deed de toekomstige doctor in de Rechten nog twee doctoraten : samen 5 jaar studie.

Door de wet van 1929 werd de studieduur niet verlengd, doch de

verdeling van de studietijd over de kandidaturen en de doctoraten onderging een wijziging : de studenten verbleven 2 jaar in de Faculteit van Wijsbegeerte en Letteren om er een kandidatuur in de Wijsbegeerte en Letteren, voorbereidend tot de Rechten, te volgen. Daarna kwamen zij over tot de Faculteit van de Rechten, waar voortaan 3 jaar besteed werd aan de studie van het actuele recht.

Deze toestand ondergaat sedert het academiejaar 1966-67 opnieuw een grondige wijziging doordat twee jaren kandidatuur in de Rechten werden georganiseerd, die voortaan toegang zullen verlenen tot de licentie in de Rechten, die evenals de vroegere doctoraten 3 jaren zal bedragen.

De wet van 1890 kende alleen de titel van „Kandidaat Notaris”, die na 3 jaren studie kon bekomen worden. De wet van 1929 voerde de titel in van „Licentiaat in het Notariaat”, die voortaan 4 jaar bedraagt (met inbegrip van de kandidatuur in de Wijsbegeerte en Letteren, voorbereidend tot de Rechten). De huidige hervormingen voor het Notariaat zijn opnieuw van zeer grote betekenis : men moet immers licentiaat in de Rechten zijn alvorens het licentiaat in het notariaat te kunnen bekomen. Dit maakt dat de toekomstige notarissen 6 jaar studies zullen moeten volbrengen.

c) VOOR DE FACULTEIT VAN DE WETENSCHAPPEN

In de wet van 1890 waren voor de kandidatuur in de reine en exacte wetenschappen 2 afzonderlijke kandidaturen voorzien, nl. de kandidatuur in de Natuur- en Wiskunde en de kandidatuur in de Natuurwetenschappen. Zij gaven toegang tot de twee gelijknamige doctoraten, die na 2 jaren studies het doctorsdiploma schonken. Deze twee kandidaturen werden door de wet van 1929 gewijzigd in een kandidatuur in de Wetenschappen en in een kandidatuur in de Natuur- en Geneeskundige Wetenschappen. De eerstgenoemde kandidatuur bezat 5 verschillende studierichtingen, nl. Wiskunde, Natuurkunde, Scheikunde, Aard- en Delfstofkunde, Aardrijkskunde. De kandidatuur in de Natuur- en Geneeskundige Wetenschappen bereidde in feite voor op de studie van de geneeskunde en de tandheelkunde, doch zij maakte deel uit van de Faculteit der Wetenschappen. Hier bestond dus een toestand, zoals aan de Faculteit van de Rechten, die ook geen eigen kandidatuur bezat.

Evenals in de Wijsbegeerte en de Letteren werden sedert 1929, na 4 jaar studie, slechts licentiaattitels in de Wetenschappen afge-

leverd en de toegang tot het Middelbaar Onderwijs werd afhankelijk gesteld van een aggregaatsproef. De „Bijzondere Scholen” voor ingenieurs behoorden in 1890 en 1929 nog tot de Faculteit van de Wetenschappen, want de „Faculteit voor Toegepaste Wetenschappen” werd slechts opgericht door de wet van 28 april 1953 (uitgevoerd bij Kon. Besluit van 14 februari 1957). In 1890 bestonden slechts twee wettelijke graden van burgerlijk ingenieur. In 1929 werden 7 nieuwe titels geschapen, zodat voortaan 9 wettelijke titels van burgerlijk ingenieur worden toegekend.

d) VOOR DE FACULTEIT VAN GENEESKUNDE

Volgens de wet van 1890 deed de toekomstige doctor in de geneeskunde eerst een kandidatuur in de Natuurwetenschappen en dan nog een kandidatuur in de genees-, heel- en verloskunde. Dit betekende 4 jaren studie, doch de student kon deze twee kandidaturen in het tijdsbestek van 3 jaar afleggen. Daarop volgde hij 3 doctoraatsjaren, zodat het doctoraat in de genees-, heel- en verloskunde in 6 jaar kon behaald worden.

Volgens de wet van 1929 moest de student alleen een kandidatuur in de Natuur- en Geneeskunde volgen, die echter 3 jaren bedroeg en waarvan enkel het derde jaar onder de Faculteit van Geneeskunde ressorteerde. Hierop volgden 4 doctoraatsjaren, zodat de studie in de Geneeskunde voortaan 7 jaren bedroeg. De nieuwe licentiaten in de Tandheelkunde, die sedert de wet van 1929 aan de universiteit werden opgeleid, deden ook de genoemde kandidatuur in de Natuur- en Geneeskunde, om nadien te worden opgeleid tijdens twee licentie jaren in de tandheelkunde. Sedert het academiejaar 1967-68 bezit deze faculteit, evenals de faculteit van de Rechten, een eigen kandidatuur onder de benaming „kandidatuur in de geneeskundige wetenschappen”.

1890	1929	1967
<i>Kandidaatstitels</i>	<i>Kandidaatstitels</i>	<i>Kandidaatstitels</i>
- Kand. Wijsb. en Lett. met 3 richtingen : 1. Rechten 2. Wijsb.; Geschied.; Klass. Fil.; Rom. Fil. 3. Germ. Filologie - Kandidatuur in de Rechten - Kandidaat Notaris - Kand. in de Natuur- en Wiskunde - Kand. in de Natuurwetenschappen - Kand. in de genees-, heel- en verloskunde - Kand. Burg. Ingenieur	- Kand. Lett. Wijsb. met 6 richtingen : 1. Recht en Notariaat 2. Wijsbegeerte 3. Geschiedenis 4. Klass. Filologie 5. Rom. Filologie 6. Germ. Filologie (geen) (geen) - Kand. Wetenschappen met 5 studierichtingen 1. Wiskunde 2. Natuurkunde 3. Scheikunde 4. Aard- en Delfstofkunde 5. Aardrijkskunde - Kand. in Natuur- en Geneeskunde (geen) (idem)	- Kand. in de Wijsbegeerte - Kand. in de Geschiedenis - Kand. Klass. Filologie - Kand. Rom. Filologie - Kand. Germ. Filologie - Kandidatuur in de Rechten (geen) (idem als in 1929) - Kand. in de Geneeskundige Wetenschappen - Kand. in de Artsenijreidkunde - Kand. Veeartsenijkunde (idem) (idem als in 1929) - Lic. in de Rechten
<i>Licentiaatstitels</i>	<i>Licentiaatstitels</i>	<i>Licentiaatstitels</i>
(geen)	- Lic. Wijsb. en Lett. met 5 richtingen : 1. Wijsbegeerte 2. Geschiedenis 3. Klass. Filologie 4. Rom. Filologie 5. Germ. Filologie	(idem als in 1929)

1890	1929	1967
<i>Doctorstitels</i>	<i>Doctorstitels</i>	<i>Doctorstitels</i>
- Dr. in de Wijsb. en Lett., met 5 richtingen : 1. Wijsbegeerte 2. Geschiedenis 3. Klass. Filologie 4. Rom. Filologie 5. Germ. Filologie - Dr. in de Rechten - Dr. in de Natuur- en Wisk. Wetenschappen - Dr. in de Natuurwetenschappen, met 4 richtingen : 1. Dierkunde 2. Plantkunde 3. Aardkunde 4. Scheikunde - Dr. in de Genees-, Heel- en Verloskunde	- Lic. in de Wetenschappen met 7 richtingen : 1. Wiskunde 2. Natuurkunde 3. Scheikunde 4. Aard- en Delfstofkunde 5. Aardrijkskunde 6. Dierkunde 7. Plantkunde - Lic. in de Tandheelkunde (idem, doch slechts te bekomen na de licentiaatstitel) - Dr. in de Rechten - Dr. in de Wetenschappen, met 7 richtingen : 1. Wiskunde 2. Natuurkunde 3. Scheikunde 4. Aard- en Delfstofkunde 5. Aardrijkskunde 6. Dierkunde 7. Plantkunde (idem)	(idem als in 1929) (idem als in 1929) (idem als in 1929) - Dr. in de Rechten (slechts te bekomen na licentiaatstitel) (idem als in 1929) (idem) - Dr. in de Veeartsenijkunde
<i>Apotheker</i>	<i>Apotheker</i>	<i>Apotheker</i>

1890	1929	1967
<i>Ingenieurstitels</i> Burg. Mijningenieur Burg. Bouwkundig Ir	<i>Ingenieurstitels</i> (idem) (idem) Burg. Metaalkundig Ir Burg. Scheikundig Ir Burg. Electrotechnisch Ir Burg. Werktuigkundig Ir Burg. Scheepsbouwkundig Ir Burg. Ingenieur-Architect Burg. Ir der Textielnijverheid	<i>Ingenieurstitels</i> (idem als in 1929)
<i>Aggregaatstitels</i> (geen)	<i>Aggregaatstitels</i> - Geaggregeerde van het M.O. van de hogere graad voor de Wijsb. en Lett. - Geaggregeerde van het M.O. van de hogere graad voor de Wetenschappen - Geaggregeerde van het Hoger Onderwijs	<i>Aggregaatstitels</i> (idem als in 1929)

Prof. Dr. THEO LUYK